

‘Ik doe ertoe’

Eelco Smits speelt vanaf vandaag de tobvende Konstantin in *De meeuw* bij Toneelgroep Amsterdam. ‘Ik weet beter wat mijn kracht is.’

tekst LORIANNE VAN GELDER foto JAN VERSWEYVELD

Een paar jaar geleden was Eelco Smits (36) nog een tobber. Hij hekelde zijn gebrek aan relativering, hij twijfelde over de toneelwereld. Hij vroeg zich af of hij niet ook zou moeten schrijven. En of zijn werk als acteur er eigenlijk wel toe deed. In de *Proust Questionnaire* die Toneelgroep Amsterdam aan al zijn acteurs voorlegt, antwoordde hij op de vraag ‘Je mag één ding aan jezelf veranderen. Wat zou dat zijn?’: “Ik zou minder willen tobben.” Dat minder tobben is wel gelukt, zegt hij. Hij weet wat hij kan en wat hij niet kan. Hij weet dat hij van toneelspelen houdt, dat hij gelukkig is bij Toneelgroep Amsterdam en dat hij zich bewust is van de positie binnen het ensemble.

Het schrijven liet hij voor wat het was. “Schrijven betekent dat ik én op mijn acteren én op mijn schrijven kritiek kan krijgen. Dat vond ik wat te veel van het goede.” Een paar jaar geleden wilde hij nog een boek schrijven, maar dat wil hij niet meer, de noodzaak is weg. “Het leek me leuk zo onafhankelijk te zijn. Als acteur ben je afhankelijk, ook van de Nederlandse taal. Als schrijver kun je een paar maanden in Zwitserland gaan wonen, maar als acteur niet. De acteurswereld in Nederland is sowieso heel klein. Denk ik daar te lang over na, dan word ik daar ongelukkig van – terwijl ik nog bij het meest internationale gezelschap van het land speel.”

Ook de manier waarop in Nederland over kunst wordt gesproken, vond hij niet motiverend. “Het lijkt alsof het niet erg wordt gewaardeerd, terwijl er zo veel goeds is.” Een omslag is niet aan te wijzen, maar van al die twijfels en kanttekeningen is Smits af.

Nu speelt hij in *De meeuw* van Tsjechov, geregisseerd door Duitslands grootste theaterregisseur, Thomas Ostermeier, van de Berlijnse Schaubühne am Lehniner Platz. De eerste helft van het repetitieproces hebben ze alleen geïmproviseerd. Die manier van werken was nieuw voor Smits, maar hij vond het interessant. Elk repetitieproces is wel weer wennen. “Ik bewonder collega’s die totaal geen wene voelen. Het is iets wat ik altijd moet veroveren in een repetitieproces, heel veel acteurs hebben dat.”

Hij houdt van Tsjechov en vindt zijn personage, Konstantin, mooi om te spelen. “Ik denk dat bijna alle acteurs van Tsjechov houden, het zijn heel volledige personages. Kostja, Konstantin, heeft als meest tragische dat hij zo graag kunstenaar, schrijver wil zijn, maar het hem niet lukt. Dat komt voor een deel doordat hij te weinig egocentrisch is. Hij ziet aan zijn moeder en aan de vriend

van zijn moeder, Trigorin, dat zij een mate van voor zichzelf kiezen hebben, die hij ontbeert. Hij is te verliefd. Hij kan niet uit de situatie breken.” De rol van Konstantin past hem goed. Konstantin is een jonge toneelschrijver, hunkerend naar de erkenning van zijn moeder, actrice Arkadina, en smachtend naar de liefde van de jonge toneelspeelster Nina. “Ik denk dat je als kunstenaar een zekere mate moet hebben van ‘ik ben belangrijk’, ‘ik doe ertoe’. Dat je overtuigd bent van wat je kunt.”

Smits heeft in de loop der jaren een beter beeld gekregen van zijn kunnen. “Toen ik van de toneelschool kwam, dacht ik dat ik alles kon spelen. Hoe ouder ik word, hoe meer ik zie wat ik wel en niet kan. Je verzoenen met je beperkingen hoort bij je ontwikkelingsproces.”

Smits is bijvoorbeeld geen *macho leading man* zoals hij het zegt. “Ik ben niet wat Barry Atsma is, ik heb niet wat Fedja van Huêt heeft. Zo’n type acteur ben ik niet.”

Kracht

En dat is helemaal niet erg, voegt hij eraan toe. “Ik weet beter wat mijn kracht is. Veel interessante toneelrollen zijn gevoelig en tobberig, en dat kan ik spelen. Konstantin, maar ook Hamlet bijvoorbeeld. Het is niet zo dat doordat ik niet de *leading macho* ben, er niets meer te spelen is.”

Collega’s Atsma, Van Huêt en Jacob Derwig verlieten de groep vorig seizoen omdat ze iets anders wilden. Hadewych Minis koos twee seizoenen geleden voor een carrière buiten het gezelschap. Over een volgende stap, na Toneelgroep Amsterdam, fantaseert Smits niet. “Ik heb hier nog veel te doen. Ik kwam binnen met Jacob en Fedja, die best wel sterren waren. Ik was dat niet, en kon me daardoor in de luwte ontwikkelen. Ik heb mooie rollen kunnen spelen, doordat Toneelgroep Amsterdam me daar een kans in gaf, niet op basis van dat ik een ster was.

PS6

Nu al die mensen weggaan, verandert mijn rol. Niet dat ik opeens de ster ben.”

Op de vraag of Smits het gezicht van het gezelschap zou willen zijn, antwoordt hij: “Ja, maar misschien ben ik dat voor sommige mensen al.” Toen hij Van Huêt sprak en die zei dat hij na zeven jaar wel toe was aan iets nieuws, besefte Smits dat hij dat helemaal niet had. “Terwijl ik er net zo lang zit als hij. Het leuke aan Toneelgroep Amsterdam is dat als ik niet een heel mooie rol speel, ik wel in een heel mooie voorstelling zit. Er is altijd wel iets te halen. Ik maak prachtige reizen. Als ik hoor dat een reprise in een land gaat spelen waar ik graag heen wil, dan probeer ik het voor elkaar te krijgen dat ik in elk geval in die voorstelling zit. Dat vind ik leuk. Voorlopig blijf ik dus nog wel even.”

www.toneelgroepamsterdam.nl

‘Veel rollen zijn gevoelig en tobberig, en dat kan ik spelen’

**Toneelgroep Amsterdam: De meeuw Vanaf 13/6. Première 16/6.
T/m 23/6 tijdens Holland Festival, na de zomer opnieuw.**

